

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ
Министерство просвещения Российской Федерации
Государственное бюджетное общеобразовательное учреждение "Средняя общеобразовательная школа № 19
с.п.Сагопши"

РАССМОТРЕНО
методическим объединением
учителей

Мурзабекова Ф.С.

Протокол №1

от "31" 08 2023 г.

СОГЛАСОВАНО
Заместитель директора по УВР

Гарданова Э.Ю.

Протокол №1

от "31" 08 2023 г.

УТВЕРЖДЕНО
Директор

Коригова М.М.

Приказ №39

от "01" 09 2023 г.

4 классе 2023-2024 дешара шера г1алг1ай мотт хьехара балха программа

Д1акхетора каьхат.

Программа оттаяьй ФГОСа компоненташца ювзаяь, г1алг1ай мотт хьехара Г1алг1ай республика дешара министерство хетаяьча хьокхама программага хьежжа 4 класса г1алг1ай мотт хьехара долча книжках. Книжка чулоацам оттабаьраш: К.А.Гагиев, Н.Д.Котиева, Оздоев Р. И Арахийцад книжка тоа а даь кхозлаг1а 2009 шера Магас г1алара «Сердало» яхача издательство-240 оаг1ув.

Г1алг1ай метто, эрсий метто санна, метта 1илман дакъа а ший ма1анна а йоккха моттиг д1алоац. Цун дешарца а кхетамца а бераш кхедара доккха практически ма1ан да. Наьна метто юкъелоац дешархой патриотизма а, кхыча къамашца 1имерза а, эзди а хилара уйлашца кхетадеш кхедара маьхала таронаш.

Школе наьна мотт 1омабара керттера 1алашонаш я дешар дика ховш дешархой кийчбар, багах деча, йоазон а къамаьлах а кхоачам болаш, пайда эца ховш уж кийчбар. Программа ФГОСаца ювзаяь я. Из лаьрх1а я к1ира 3 сахьат г1алаг1ай мотт хьехаш йолча школа учебни планаца кхоачашье. Шера 102 сахьат хул.

Программа лерх1амаш да:

- дешархошта шоай наьна мотт безалургболча тайпара дешара болх дика оттабе;
- орфографехи, пунктуацехи, морфологехи, фонетикахи кхетам бала;
- метта 1илам 1омаде, г1алг1ай меттах бола кхетам шербар, к1оаргбар;
- г1алат ца деш йоазув де, сочинени, изложени язье бераш 1омаде;
- дешара кхетам лакхбе, 1омадаь ховр нийса д1аязде, ший уйлаш, шийна хетар, ховр дешархочо нийса д1аяздергдолаш говзал кхеяр.

Программа чулоацам шера ба. Укх юкъе я фонетика, графика, йоазув, дешар, орфоэпи, орфографи, деша оттам. Урока чулоацама юкъе, тар ма лу , дешара а воспитательни лоарх1ам бола материалаш яхийтай. Уж дукхаг1ьяраш г1алг1ай багахбувцама юкъера, художественни произведенеш т1ара я. Книжка курс кхаь разделах латт: кхоалаг1ча классе дийшар кердадаккхар (оазаш, алапаш, предложени, керттера, кертерза маьженаш), деша оттам, къамаьла доакьош.

Грамматика хьаькъехьа кхоачаш де деза декхараш:

- 1) оазех, алапех кхетам балар;
- 2) орфографически минимум лакхьяр;
- 3) предложени керттера маьженаш йовзийтар;
- 4) къамаьла доакьош довзийтар;
- 5) дувзаденна къамаьл шаьрдар;
- 6) кхоллама балхаш увттаде 1омабар:
 - а) сочинени миниатюра;
 - б) изложени-зарисовка;
 - в) суртах лаьца дувцар оттадар;
 - г) кичах лаьца сочинени-миниатюра язьяр.

Ц1ердеша а , белгалдеша а, хандеша а тохкама хьокхам ба книжка т1а.

Х1ара темах массехк тайпара де йиш йолаш йоазон балхаш да. Изложени тексташ я упражненешка. Сочинени оттае сурташ да книжка оаг1онаш т1а. Хъехархой торо хургъя ший берий кхетамга хъежжа, тахка езача,е д1ач1оаг1ъе езача бокъонашка хъежжа шийна мегаргйола текст хъакъоастае. Бераша каст-каста язде деза суртий диктант, харжара, тохкама, д1акхетора, кхоллама диктанташ.

Книжка программни материал укх разделах латт

Шера бе безаш 9 йоазон болх ба: царех диктант- 9; изложени- 2, сочинени 1.

Йиълаг1а класс чакхйоалаш дешархошта ха деза дешай фонетически тохкам бе, синтаксически, морфологически тохкам бе. Деша оттамах дош декъа ха деза. Мукъеи мукъазеи оазаш, зовнеи къореи мукъаза оазаш, й1аьхеи лоацей мукъаза оазаш къоастае. Шекон мукъеи мукъазеи оазаш белгалтью алапаш юкъедола дешаш нийса язде, доалара дешаш нийса язде ха деза. Дика кхетам хила беза шолла, шолха, шолла-шолхача алапех. Дешдакъа хъахилар, дош сехъадаккхар, предложенех, предложене чу дешай бувзамах, предложене маъженах шедар ха деза. Иштта дика ховш, шоайла атта къоастадеш хила деза къамаъла доакъош, цар таърахъашца, классашца, дожарашца хувцадалар. Цъхантайпарча маъженах, царна юкъерча хоттаргах, цига оттадеча сецара хъараках кхетам хила беза.

календарни

№ арг1.	Раздела тема	Сахьатий боарам
1	Хьалха 1омадаър кердааккхар.	
2	Предложени.	
3	Къамаъла доакъош. Ц1ердош.	
4	Белгалдош.	
5	Таърахъдош.	
6	Ц1ерметтдош.	
7	Хандош.	
8	Куцдош.	

4 классе г1алг1ай мотт хъехара тематически план.

№ ар г1.	Пл а н.	Ф а к т.	Са хь а т аш	Урока тема	Дешара балха кертера тайпаш, дешархочун ха дезара лерх1ам.
1			1	Хьалха 1омадаър кердааккхар. Хьалха 1омадаър кердааккхар.	Кхоалаг1ча классе 1омадаър кердааккхар. Мукъеи мукъазеи, къореи зовнеи, й1аьхеи лоацей,шолла, шолха, шолла-шолха оазаш къестаяр. Предложене кертереи кертерзеи маъженаш, къамъла доакъош хар. Деша оттамах ховр кердааккхар.
2			1	Доалареи юкъареи ц1ердешаш.	Доалареи юкъареи ц1ердешаш довзар, доалара ц1ердешаш яздар бокъо хар, уж юкъе долаш предложенеш оттаяр.
3			1	Оазаш алапаш.	Оазаш алапаш в1аши дистар, алфавитах бола кхетам шербар. Шекон мукъа, мукъаза оазашца дола дешаш яздар бокъонаш хар.

4			1	Мукъеи мукъазеи оазаш.	Мукъеи мукъазеи оазех бола кхетам шербар. Дешдакъа хъаде, дош сехъадаккха, фонетически тохкам бе хар. Маца белгалъю мукъача алапо ши оаз хар.
5			1	Йаъхеи лоацеи мукъа оазаш.	Лоаца мукъа оазаш йола дешаш нийса язде хар, шекон мукъа оазаш йола дешаш нийса д1аяздара бокъонаш хар.
6			1	Зовнеи кьореи мукъаза оазаш.	Зовнеи кьореи оазаш йовза, уж юкъе йола дешаш нийса яздар бокъонаш хар. Фонетически тохкам бе хар.
7			1	Диктант.	Кердаяъха бокъонаш дага а лувцаш д1аоала текст нийса д1аязъяр. Т1адуллараш нийса кхоачашдар.
8			1	Г1алаташцара болх. В1аши духъала нийслуш йола зовнеи кьореи оазаш.	Г1алаташ тахка, г1алаташ даъ дешаш нийса язде хетаяъ бокъонаш хар. В1аши духъала нийслуш йола зовнеи кьореи оазаш йовзар, уж юкъе йолаш дола дешай масалаш кхувлар.
9			1	Шола мукъаза оазаш-алапаш.	Шола мукъаза оазаш белгалъю алапаш юкъе дола дешаш нийса д1аяздар, нийса сехъадахар. Фонетически тохкам бе хар.
10 - 11			2	Шолха алапаш.	Шолха алапашца дола дешаш нийса яздар, уж в1аши тувла ца дар.
12 - 13			2	Шола-шолха алапаш.	Шола-шолха алапашца дола дешаш хар, уж сехъадахара бокъонаш хар, цу алапашца долча дешай масалаш кхувлар. Фонетически тохкам бе хар.
14			1	Алап <u>й</u> .	Алап й деша хьалха а (йи, йо) т1ехъа а дола дешаш хар, уж нийса яздар.
15 - 16			2	Йиш хоадора а кьоастора а хьаракаш (ь,ь).	Йиш хоадора а кьоастора а хьаракаш шоайла в1аши тувла ца дар, уж юкъе дола дешаш хар, нийса яздар, цар масалаш кхувлар. Фонетически тохкам бе хар.
17			1	Дешдакъа.	Дешдакъа хьахилара бокъо хар, деша ца мас дешдакъа да хара бокъо йоалае хар, дешаш нийса сехъадахар.
18			1	Диктант.	1омаяъ бокъонаш дага а лувцаш д1аоала текст нийса д1аязье, т1адуллараш нийса кхоачашде хар.
19 - 20			2	Г1алаташцара болх. Деша овла.Цхъа овла бола дешаш.	Деша овлах кхетам хилар, цхъа овла бола дешаш малаг1аш да хар, масалаш доаладар, овла белгалбаккха хар.
21 - 22			2	Деша чаккхе.	Деша чаккхех кхетам хилар, деша чаккхе хъалаха а, белгалъе а, хувца а хар.
23 -			2	Дешхьалхе.	Дешхьалхех кхетам хилар, из йовзар деша юкъе, хьакъоастае хар, белгалъяр, из т1атохарца керда дешаш хъаде хар. Масалаш доаладар, предложенеш оттаяр.

24					
25 - 26			2	Суффикс.	Суффиксах кхетам хилар, из йовзар деша юкье, хьакьоастае хар, белгалъяр, из тлатохарца керда дешаш хьаде хар. Масалаш доаладар, предложенеш оттаяр.
27			1	Предложени. Предложени.	Предложенех кхетам хилар. Яржа, яржанза, цхьалхане, чоалхане предложенех юкъяра кхетам хилар.
28			1	Изложени.	Текст лoма а яь, нийса дlаязье хар чlоагlдар, план оттае бераш lомадар. Орфографически зем кхебар.
29			1	Гlалаташцара болх. Дувцареи,хаттареи,айдареи предложенеш.	Гlалаташ тахка, гlалаташ даь дешаш нийса язде хетаяь бокьонаш хар. Цу бокьонашта доагlа масалаш доаладе хар. Предложене тайпаш хар, уж кхоачалуча оттаду хъаракаш хар. Уж предложенеш оттае а, дувцара къамаьла юкье кхувла а , дlаязье а хар.
30 - 31			2	Предложене кертереи кертерзеи маьженаш.	Предложени маьженаш хар, уж нийса хаттар а оттадеш предложене чу белгалъяха а хар, схема е, хаттарашца дешай бувзам гучабаккха а хар.
32 - 33			2	Цхъантайпара маьженаш йола предложенеш.	Цхъантайпарча предложене маьженах кхетам хилар, уж чуйола предложенеш оттае хар, къамаьла юкьекхувлар, сецара хъаракаш оттаду бокьонаш хар.
34 - 35			2	Предложене цхъантайпарча маьженашта юкье <u>а,е,и</u> , яха хоттаргаш.	Предложене цхъантайпарча маьженашта юкье <u>а,е,и</u> , яха хоттаргаш яздара бокьонаш хар, царна юкье сецара хъаракаш оттадара бокьонаш хар.
36			1	Хоттаргаш <u>а, е</u> .	Хоттаргаш а, е дола предложенеш оттае хар, дlаязъяр, царна юкье сецара хъаракаш маца оттаду хар.
37			1	Сочинени.	lомаяь бокьонаш дага а лувцаш дlаоала текст нийса дlаязье, тlадуллараш нийса кхоачашде хар.
38			1	Гlалаташцара болх. Хоттарг и .	Гlалаташ тахка, гlалаташ даь дешаш нийса язде хетаяь бокьонаш хар. Цу бокьонашта доагlа масалаш доаладе хар. И яхача хоттаргаца йола предложенехкхетам хилар, сецара хъарак маца оттаду хар.
39 - 40			2	А, е, и яха хоттаргаш долча предложене цхъантайпарча маьженашта юкье сецара хъаракаш.	А, е, и яха хоттаргаш долча предложене цхъантайпарча маьженашта юкье сецара хъаракаш маца оттаду хар. Уж санна йола предложенеш оттае хар,къамаьла юкье кхувлар, нийса дlаязъяр.
41 - 42			2	Къамаьла доакьош. Къамаьла доакьош. Кердадаккхар.	Къамаьла доакьoех кхетам хилар, бокьонаш хар, масалаш кхувлар, предложенеш оттаяр. Нийса хаттараша оттадеш уж предложене чу кьоастае хар. Предложене маьженаши къамаьла доакьоши вlаши диста, къестаде хар.

43			1	Диктант.	1омаяь бокьонаш дага а лувцаш д1аоала текст нийса д1аязье, т1адуллараш нийса кхоачашде хар.
44			1	Г1алаташцара болх. Ц1ердош .Юкьара кхетам.	Ц1ердешах кхетам хилар, уж предложене чура нийса хьалахар, малаг1а маьже хул хар.
45 - 46			2	Ц1ердешай таьрахьашца хувцадалар. Ц1ердешай классаш.	Ц1ердешаш таьрахьашца хувца, чаккхенаш нийса язье хар.Ц1ердешай классех кхетам хилар, уж кьоастае хар, гойтамаш нийса кхувлар.
44 7			1	Ц1ердешай дожарашца хувцадалар.	Ц1ердешай дожарех кхетам хилар. Легар фуд хар. Ц1ердешаш нийса, хаттарашка хьежжа легаде а д1аязде а хар. Предложене чу ц1ердешай дожар нийса кьоастадар.
48			1	Ц1ера дожар.	Ц1ера дожаре латтача дешай хаттараш а белгалонаш а хар. Чаккхе нийса д1аязьяр, белгалъяккхар. Предложене чу ц1ердешай дожар нийса кьоастадар.
49 - 50			2	Доала дожар.	Доала дожаре латтача дешай хаттараш а белгалонаш а хар. Чаккхе нийса д1аязьяр, белгалъяккхар. Предложене чу ц1ердешай дожар нийса кьоастадар.
51 - 52			2	Лура дожар.	Лура дожаре латтача дешай хаттараш а белгалонаш а хар. Чаккхе нийса д1аязьяр, белгалъяккхар. Предложене чу ц1ердешай дожар нийса кьоастадар.
53			1	Изложени.	1омаяь бокьонаш дага а лувцаш д1аоала текст нийса д1аязье, т1адуллараш нийса кхоачашде хар.
54 - 55			2	Г1алаташцара болх. Дера дожар.	Г1алаташ тахка, г1алаташ даь дешаш нийса язде хетаяь бокьонаш хар. Дера дожаре латтача дешай хаттараш а белгалонаш а хар. Чаккхе нийса д1аязьяр, белгалъяккхар. Предложене чу ц1ердешай дожар нийса кьоастадар.
56 - 57			2	Кечала дожар.	Кечала дожаре латтача дешай хаттараш а белгалонаш а хар. Чаккхе нийса д1аязьяр, белгалъяккхар. Предложене чу ц1ердешай дожар нийса кьоастадар.
58 - 59			2	Хотталура дожар.	Хотталура дожаре латтача дешай хаттараш а белгалонаш а хар. Чаккхе нийса д1аязьяр, белгалъяккхар. Предложене чу ц1ердешай дожар нийса кьоастадар.
60 - 61			2	Меттига дожар.	Меттига дожаре латтача дешай хаттараш а белгалонаш а хар. Чаккхе нийса д1аязьяр, белгалъяккхар. Предложене чу ц1ердешай дожар нийса кьоастадар.
62 - 63			2	Дустара дожар.	Дустара дожаре латтача дешай хаттараш а белгалонаш а хар. Чаккхе нийса д1аязьяр, белгалъяккхар. Предложене чу ц1ердешай дожар нийса кьоастадар.

64			1	Цѣрдешай дукхален таърахъ.	Цѣрдешаш таърахъашца хувца, чаккхенаш нийса язъе хар. Цѣрдешай морфологически тохкам бе хар.
65			1	Диктант.	Іомаяъ бокъонаш дага а лувцаш дІаоала текст нийса дІаязъе, тІадуллараш нийса кхоачашде хар.
66			1	ГІалаташцара болх. Дожарех Іомадаър чІоагІдар.	ГІалаташ тахка, гІалаташ даъ дешаш нийса язде хетаяъ бокъонаш хар. Предло-жене чу цѣрдешай дожар нийса къоастадар. Цѣрдешай морфологически тохкам бе хар.
67			1	Белгалдош. Белгалдош. Кердадаккхар.	Блгалдешах кхетам хилар. Уж хаттарашца предложене юкъера хъалеа хар, дувцара къамаъла юкъекхувлар.
68 - 69			2	ЛоІамеи лоІамзеи белгалдешаш.	ЛоІамеи лоІамзеи белгалдешай белгалонаш хар, уж къестадар, дувцара къамаъла юкъекхувлар.
70 - 71			2	Белгалдешай таърахъашцеи классашцеи хувцадалар.	Белгалдешай хувцадаларах кхетам хилар, масалаш доаладар.
72 - 73			2	Белгалдешай дожарашца хувцадалар.	Предло-жене чу таърахъ, класс нийса къоастаяр. Белгалдеша морфологически тохкам бе хар.
74			1	Диктант.	Іомаяъ бокъонаш дага а лувцаш текст нийса дІаязъе, тІадуллараш нийса кхоачашде хар.
75 - 76			2	Таърахъдош. ГІалаташцара болх. Таърахъдош. Юкъара кхетам.	ГІалаташ тахка, гІалаташ даъ дешаш нийса язде хетаяъ бокъонаш хар. Таърахъдешах кхетам хилар. Уж хаттарашца предложене юкъера хъалеа хар, дувцара къамаъла юкъекхувлар. Таърахъдешаш нийса дІаязде хар.
77 - 78			2	Массалии аргІани таърахъдешаш.	Массалии аргІани таърахъдешах кхетам хилар. Уж тайпах декъа хар, предложене юкъера хъалаха а нийса дІаязде а хар.
79			1	Цѣрметтдош. Цѣрметтдош. Юкъара кхетам.	Цѣрметтдешах кхетам хилар. Уж хаттарашца предложене юкъера хъалеа хар, дувцара къамаъла юкъекхувлар. Цѣрметтдешаш нийса дІаязде хар.
80 - 82			3	Цѣрметтдешай легар.	Цѣрметтдешай легаде хар. Хаттарашка хъежжа чаккхенаш хувца а нийса дІаязъе а хар.
83			1	Изложени.	Іомаяъ бокъонаш дага а лувцаш дІаоала текст нийса дІаязъе, тІадуллараш нийса кхоачашде хар.

84			1	Хандош. Г1алаташцара болх. Хандош. Юкъара кхетам.	Г1алаташ тахка, г1алаташ даь дешаш нийса язде хетаяь бокъонаш хар. Предло- жене чу ц1ерметтдеша таьрахь, дожар нийса кьоастадар. Хандешах кхетам хилар. Из предложене чура нийса хаттар а оттадеш хъалаха хар. Къамаьла юкье кхувлар.
85 - 86			2	Хандеша белгалза форма.	Хандеша белгалза формах кхетам хилар. Из предложене чура нийса хаттар а оттадеш хъалаха хар. Къамаьла юкье кхувлар.
87			1	Хандеша ханаш.	Хандеша ханаш йовзаш хилар, уж хаттарашца кьоастаяр. Предложене чура хандеша ха белгалъяккхар.
88 - 89			2	Хандеша йола ха.	Хандеша йолча хана кхетам хилар. Цун хаттар а белгало а хар.
90 - 92			3	Хандеша яха ха.	Хандеша яхача ханах кхетам хилар. Цун хаттараш а белгалонаш а хар. Предложене чура хандешай ха кьоастае хар.
93 - 95			3	Хандеша хургйола ха.	Хандеша хургйолча хана кхетам хилар. Цун хаттараш а белгалонаш а хар. Предложене чура хандешай ха кьоастае хар.
96 - 98			3	Дацардешаш ца, ма хандешашца нийса яздар.	Дацардешах кхетам хилар. Из предложене чу юкьекхувлар, хандеша ма1ан мишта хувцалу хар. Предло-жене чу ц1ердешайи белгалдешайи таьрахь, дожар нийса кьоастадар, хандеша ха кьоастаяр. Дацардешах кхетам хилар. Из предложене чу юкьекхувлар, хандеша ма1ан мишта хувцалу хар.
99			1	Диктант.	.1омаяь бокъонаш дага а лувцаш д1аоала текст нийса д1аязье, г1адулларах нийса кхоачашде хар. Предло-жене чу ц1ердешайи белгалдешайи таьрахь, дожар нийса кьоастадар, хандеша ха кьоастаяр.
10 0			1	Куцдош. Г1алаташцара болх. Куцдош. Юкъара кхетам.	Г1алаташ тахка, г1алаташ даь дешаш нийса язде хетаяь бокъонаш хар Куцдешах кхетам хилар. Предложенена юкьекхувлар, цо бу болх хар, из хъалаха хар. Предложени синтаксически а морфологически а тохкам бе хар.
10 1- 10 2			2	Куцдош. Юкъара кхетам.	Г1алаташ тахка, г1алаташ даь дешаш нийса язде хетаяь бокъонаш хар Куцдешах кхетам хилар. Предложенена юкьекхувлар, цо бу болх хар, из хъалаха хар. Предложени синтаксически а морфологически а тохкам бе хар.